

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN YAYGINLAŞTIRILMASINDA ÇOK AMAÇLI OKULÖNCESİ EĞİTİM MERKEZLERİNİN YERİ

Münevver CAN YAŞAR *

Esra ÖMEROĞLU TURAN *

* G.Ü. Mes. Eğt. Fak. Çocuk Gelişimi ve Okulöncesi Eğitimi A.B.D.

ÖZET

M.E.B., UNICEF ve üniversitelerin işbirliğiyle Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezleri Projesi geliştirilmiştir. Merkezlerin öncelikle İstanbul, Ankara, Şanlıurfa, Kars, Muş gibi illerde özellikle gecekondu yerleşiminin yoğunlukta olduğu yerlerde kurulması kararları alınmıştır. Ankara'da 1997 yılında Keçiören ilçesinde Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezi durum tespit araştırması yapılarak, merkez 1997-1998 öğretim yılında faaliyetlerine başlamıştır. Bu bildiride, Keçiören Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezi daha detaylı olarak tanıtılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezi, Çocuktan Çocuğa Programı, Anne Eğitim Programı, Mobil Anaokulu.

ABSTRACT

A Project called, Multi-Purpose Pre-School Education Centers, has been developed by ministry of National Education, UNICEF and universities cooperation. It has been decided that the centers will be established in the cities as Şanlıurfa, Kars, Muş where especially Gecekondus are most often. On 1997 a feasibility study was completed for a Multi-Purpose Pre-School Education Center in Ankara, Keçiören District and the center was activated for the 1997-1998 education term. In this presentation Keçiören Multi-Purpose Pre-School Education Center will be described in more details.

Key Words: Multi-Purpose Pre-School Education Center, Child to Child Program, Mother Education Program, Mobil Preschool.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde eğitim hakkının da yer alması Birleşmiş Milletler'in, medeni ve siyasal haklara paralel olarak toplumsal ekonomik ve kültürel hakların da geliştirilmesine yönelik kapsamlı çabalarının başlangıcını oluşturmuştur.

Eğitim planlamasına ister tüm toplum ister tek bir okul için olsun, çocuk haklarıyla başlanmalı ve çocuğun yüksek yararını temel almalıdır. Peki bunun sonucunda ne tür okullar ortaya çıkacaktır: Çocuğa gerçek yaşam becerilerini aktaran, çocuğu bütün yönleriyle geliştiren bir okul bu ölçütleri karşılayacaktır (Unicef, 1999).

Böyle bir okul artık "Herkes İçin Eğitim" çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler bu ilkenin uygulanmasını engelleyen faktörleri ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar.

Öğrenme doğumla birlikte başlar, bu süreç özellikle çocuğun yaşamında büyük önem taşıyan ilk yıllarda okulöncesi dönemde uyarıcı bir ortam ve sosyalleşme ile iyi bir sağlık gözetimi ve beslenmeyi öngören bütüncü bir yaklaşımla gelişir.

Okulöncesi eğitimin çocuğun ve toplumun değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmesi ve yaygınlaştırılması son derece önemli bir konudur. Okulöncesi eğitimin ülke çapında

yaygınlaştırılmasında çocuğun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel ortam ile yaşına göre değişen bireysel ihtiyaçların göz önüne alınması son derece önemlidir.

Tablo 1: 1997-1998 Öğretim Yılında Okulöncesi Eğitim Kurumlarının, Öğrencilerin ve Öğretmenlerin Sayısal Durumu

Kurum Adı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Milli Eğitim Bakanlığı			
Bağımsız Anaokulu Toplamı	311	16.204	1.180
Resmi	129	11.002	734
Özel	182	5.202	446
Anasınıfı Toplamı	7.221	165.254	9.006
Kurumlar Bünyesinde	6.460	148.855	7.610
Uygulama Sınıfı	354	7.972	805
Özel Eğitim Sınıfı	75	199	24
Özel Anasınıfı	332	8.228	567
Diğer Kuruluşlar Bün. Toplam	-	54.623	-
SHÇEK	-	45.450	-
675 Sk. 191 Md. Göre Aç. Top.	-	13.977	-
GENEL TOPLAM	7.532	240.855	10.186
Resmi	7.018	168.028	9.173
Özel	514	72.857	1.013

Tablo 2: Türkiye Genelinde 1996-2000 Yılları Arası Okul İhtiyacı

Yıllar	Çoc.Nüf 5-6 Yaş	Plan Hedefi	Kuruma G. Çoc.Say.	Mevcut Öğr. Say.	Ders İht. Çoc. say.	Okul İhtiyacı	Öğrt. İhtiyacı	Maliyeti (Milyar)
1997-1998	2594000	13.5	350190	240885	109305	564	6557	20.748
1998-1999	2613000	16.4	428532	350190	78342	392	4704	14.896
1999-2000	2618000	19.8	518364	428532	89832	450	5400	17.100
2000-2001	2625000	23.8	624274	518364	105910	530	6360	20.140

Tablolarda da görüldüğü gibi okulöncesi eğitime devam eden öğrenci sayısı hala %10 dolayındadır. Eğer hedefler gerçekleştirilirse 2001 yılında ancak sadece 5-6 yaş nüfusunun %23'üne erişilmiş olacaktır. Bu da bugünkü hesaplamalarda devlete 70 milyara mal olacaktır (M.E.B., 1998).

Bu durumda devletin harcayacağı bu paranın daha geniş kitlelere ulaşması ve 0-6 yaş çocuğunu bütün yönleriyle geliştiren, herkese hizmet verebilen bir okul, herkes için eğitim düşüncesinin gerçekleştirilmesi amacıyla **Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezleri** açılmaya başlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti –UNICEF 1991-1995 İşbirliği Programı çerçevesinde 1993 yılında M.E.B. Okulöncesi Genel Müdürlüğü ve UNICEF'in Okulöncesi Eğitimin Yaygınlaştırılması ve Taşra Teşkilatının Oluşturulması toplantısında “Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezleri” tartışılmış ve toplantı sonucunda alınan kararlar şu şekilde belirtilmiştir.

Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezlerinin açılmasında bölgenin coğrafi, sanayi, tarım ve kültürel özelliklerinin dikkate alınarak; kısa, orta ve uzun dönemli planların yapılması ile ilgili kararların yanısıra, Okulöncesi Eğitim Merkezleri'nin İstanbul, Ankara, Şanlıurfa, Kars, Muş gibi illerde ve özellikle gecekondü kesimlerinin yoğunlukta olduğu yerlerden kurulması, pilot bölgelerde açılan merkezlerin yaygınlaştırılmasında, sosyal kuruluşlar ve medyanın yararlanılması vb. kararlar alınmıştır (Oktay, 1997).

Bu proje kapsamında ilk pilot uygulama Marmara Üniversitesi İşbirliği ile İstanbul Küçükçekmece'de Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezi olarak başlamıştır ve halen de çalışmalarını sürdürmektedir.

Ankara'da ise Keçiören bölgesi merkez için en uygun bölge olarak seçilmiş ve merkez bu ilçede açılmıştır. Pilot bölge olarak Keçiören'in seçilmesinin nedeni Ankara'nın en eski yerleşim yeri olması, ayrıca her sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi yansıtmasıdır.

Bu bilgiler ışığında Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğü, UNICEF ve Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi İşbirliği ile merkez Eylül 1998 tarihinde Sevgi Anaokulu adı altında açılmıştır. Merkez açılmadan, tadilat ve donanım işleri sürerken proje ekibi Prof. Dr. Suna Baykan başkanlığında merkezde yapılacak çalışmalarla ilgili planlamalar yapılmıştır.

Bu projede görev alan Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Bölümü öğretim elemanları ve görevlileri aşağıda sunulmuştur:

DANIŞMANLAR

Prof. Dr. Suna Baykan-Genel Koordinatör

Prof. Dr. Esra Ömeroğlu Turan-Eğitimci

Doç. Dr. Z. Fulya Temel-Eğitimci

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Aksoy-Eğitimci

ARAŞTIRMA ASİSTANLARI

Öğr. Gör. Dr. Özlem Ersoy

Öğr. Gör. Dr. Fatma Tezel Şahin

Öğr. Gör. Uzm. Ayşe Turia

Araş. Gör. Uzm. Neslihan Avcı

Araş. Gör. Uzm. Nilay Erdemir

Araş. Gör. Uzm. Münevver Can Yaşar

Araş. Gör. Hale Dere

Araş. Gör. Ayşe Dilek Öğretir

Proje çerçevesinde merkezin çalışmaları, bir yıllık proje kapsamında aşağıdaki şekilde planlanmıştır:

1. 0-6 Yaş Anne Eğitimi Programı Çalışmaları
2. Gelişim Takibi Programı Ünitesi
3. Çocuktan Çocuğa Eğitim Programı Ünitesi
4. Oyuncak Hazırlama Atölyesi Çalışmaları
5. Gezici Okulöncesi Eğitim Programı
6. 0-6 Yaş Kurumsal Çocuk Grupları
7. Aile Danışma Birimi

0-6 YAŞ ANNE EĞİTİMİ PROGRAMI ÇALIŞMALARI

Anne eğitimi programının amacı, çeşitli nedenlerden dolayı dezavantajlı durumda olan, okulöncesi eğitimden yararlanamayan çocuğun doğumdan ilkokula kadar tüm gelişmelerini desteklemek, zengin uyarıcı bir ev ortamı sağlamak, anne-baba-çocuk iletişimini gerçekleştirerek gerek ev ziyaretleri, gerekse annelerle yapılan grup toplantılarıyla çocuğun; gelişim, bakım, beslenme ve sağlık ihtiyaçlarının nitelikli olarak karşılanabilmesi için desteklenmesidir.

Bu amaçla merkezde anasınıfı ve anaokulu öğretmenlerine iki haftalık Anne Eğitimi Seminerleri düzenlenmiş ve program uygulamaya konulmuştur.

GELİŞİM TAKİBİ PROGRAMI ÜNİTESİ

Bu ünitenin amacı, gelişimin kritik dönemi diye adlandırılan 0-6 yaşları arasında ortaya çıkabilecek gelişigüzel sorunların erken dönemde ortaya konması ve gerekli önlemlerin alınmasıyla, gelişimde meydana gelebilecek aksaklıkların ortadan kaldırılmasıdır.

Bu amaçla merkezde kurulan Gelişim Takip Ünitesi'nde çocuk gelişimciler tarafından kullanılan gelişimsel izleme araçlarıyla gelişim takip çalışmaları başlatılmış ve çocuk gelişimi öğretmenlerine bir haftalık Gelişim Takip Semineri düzenlenmiştir.

ÇOCUKTAN ÇOCUĞA EĞİTİMİ PROGRAMI

Bu programın amacı, ilköğretim kademesindeki öğrencilere sağlık, beslenme ve gelişim konularıyla ilgili eğitim vererek kendi kardeşleri, toplumdaki diğer çocukların bu konulardaki ihtiyaçlarını karşılamak, ayrıca kendi ailelerini ve toplumdaki bireyleri çocuk gelişimi, sağlık ve beslenme gibi konularda duyarlı hale getirmektir.

Bu amaçla da merkezin hemen yanında bulunan İbni Sina İlköğretim Okulu'nun dördüncü sınıfında program uygulanmaya başlanmış ve halen de sürmektedir.

OYUNCAK HAZIRLAMA ATÖLYESİ ÇALIŞMALARI

Merkezde kurulan bu atölyenin amacı, çocuğun gelişimini etkileyen gelişimsel oyuncak ve oyun materyali yapmada ailelere yol göstermek ve desteklemektir. Ayrıca çocuk için zengin uyarıcı bir çevre düzenlemektir. Bu amaçla merkezde bir oyuncak hazırlama atölyesi kurulmuş ve merkeze bir iş-teknik öğretmeni atanmıştır. Bölgedeki iş-teknik öğretmenlerine, Eğitici Oyuncak Semineri düzenlenmiştir.

GEZİCİ OKULÖNCESİ EĞİTİMİ OTOBÜSÜ

Bu programın amacı, okulöncesi eğitimden yararlanamayan çocukları bir anaokulu sınıfı haline getirilmiş otobüsün yardımı ile haftada bir, yarım günlük kurumsal eğitimden yararlandırmaktır. Gezici otobüs yardımı ile haftanın belirli günleri Keçiören bölgesinin dezavantajlı mahallesine gidilecek ve anaokulu öğretmeni buradaki 3-6 yaş grubu çocuklarına eğitim programı uygulayacaktır.

Bu programın yaz aylarında uygulanması planlanmaktadır.

0-6 YAŞ KURUMSAL ÇOCUK GRUPLARI

Çocukların özellikle kritik önem taşıyan okulöncesi dönemde her türlü desteklenmeye ihtiyaçları vardır. Kurumsal eğitimde sosyal öğrenmeye dayalı okulöncesi programları olmalı, yarımşar günlük eğitimle özellikle dezavantajlı çocukların gelişimleri de desteklenmelidir.

Keçiören Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezi'nde de 4-6 yaş grupları için okulöncesi eğitim programları uygulanmaktadır. Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Okulöncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı son sınıf öğrencileri haftanın beş günü uygulamaya gelmekte ve değişik okulöncesi eğitim modelleri denenmekte ve kurum öğretmenlerine rehberlik edilmektedir.

AİLE DANIŞMA BİRİMİ

Gerek kurumsal eğitimden faydalanan gerekse diğer programlara katılan ailelerin günlük yaşamda, çocukları ile ilişkilerinde veya beslenme, sağlık gibi konularda karşılaştıkları problemleri danışabilecekleri birime ihtiyacın olduğu bilinmektedir. Bu merkezde de böyle bir birimin kurulması, birimde daimi statüde bir çocuk gelişimcinin ve belli günlerde ihtiyaç duyulan konulardaki uzmanların bulunması planlanmıştır. Programın ileri ki aşamalarında merkezde böyle bir birim kurulacaktır.

Sonuç olarak, Ankara Keçiören İlçesi'nde kurulan merkezin birinci yıl çalışmaları henüz sonuçlanmamıştır. Çalışmaların ilk dönem sonuçları 1999 yılı sonunda alınmaya başlanacaktır. Türkiye'de okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması için uygulanmaya başlanan bu merkezlerin zaman içerisinde özellikle gelişmekte olan bölgelerde hızla açılması soruna bir parça da olsa katkıda bulunacaktır.

KAYNAKLAR

(1999), Dünya Çocuklarının Durumu; Eğitim, UNICEF.

_____(1998), Cumhuriyetimizin 75'inci Yılında Okulöncesi Eğitim, M.E.B. Okulöncesi Genel Müdürlüğü, Ankara.

Oktay, A., (1997), "Çok Amaçlı Okulöncesi Eğitim Merkezi Küçükçekmece Denemesi", I. Ulusal Çocuk Gelişimi ve Eğitim Kongresi, s. 184-195.